

Film és rekreáció 1. – A pandémia árnyékában

Film and recreation 1. – In the Shadow of the Covid19 Pandemic

ÖSSZEFOGLALÁS:

A Covid19 járvány miatti lezárásoknak és szabályozásoknak köszönhetően az életünk minden téren gyökeresen átalakult. Olyan szabadidős tevékenységeink, mint a filmszínházba járás, hónapokon át ellehetetlenült. A cikk betekintést ad az online szolgáltatók szférájába is, amely a multiszerkezetű 21. századi filmpiac egyik szegmense, egy új (megerősödött?) filmnézési színtérként.

Kulcsszavak: világjárvány, rekreáció, mozik, online kultúra, SVoD

ABSTRACT:

Due to the restrictions caused by the Covid19 epidemic, our lives have been radically transformed in all areas. Leisure activities such as going to the movie theater have been impossible for months. This article provides insight also into the realm of online service providers, which is a segment of the multi-structured 21st century film market, as a new (strengthened?) movie-watching scene.

Keywords: pandemic, recreation, movies, online culture, SVoD

BEVEZETÉS

A „mozizás” a fogyasztói társadalom által kínált egyik olyan szolgáltatás, mely potenciális lehetőségét hordozza a kikapcsolódásnak, bár értéktartalmuk jelentősen különböző lehet (Patakiné Bősze, 2020). A mozifilmek nézése a szellemi rekreáció rendszerében (Fritz, 2019) a kulturális főcsoport szellemi alcsoportjához, és a Társasági, egyéni tevékenységeken belül az összegyövedtelek alá is besorolható.

Andorka (2006) definícióját követve az „**életmód filmes dimenziója**” így értelmezhető napjainkban: szükségleteink kielégítése érdekében, adott társadalmi rendszerben és korban elérhető film műfajok megtekintési módja társas és/vagy egyéni keretek között, különböző offline (fizikai) és online színtereken.

A **filmnézési színterek** az alábbiak szerint rendszerezhetők:

1. „hétköznapi” rekreációként és a turizmus keretében végzett filmnézés
2. offline és virtuális térben végzett filmnézés
3. egyéni és társas környezetben végzett filmnézés

A „hétköznapi” rekreáció keretében a mindennapos feszültség levezetése, kiszakadás a hétköznapi monotonitásából, társas(ági) élmények és az én-idő átélése stb. motivációk sarkallnak bennünket film- vagy sorozatnézésre. Szabadidős utazásaink során filmturisztikai motivációként jelentkezhet egy filmforgatási,

–gyártási helyszín, filmmúzeum, filmes tematikus park felkeresése, ám a filmfesztiválok is jelentős turistaszámot vonzanak (Irimiás, 2015) – pandémiamentes időben.

Az „offline” (fizikai) valóságban történő filmnézés klasszikus helyszíne a filmszínház, a mozi; emellett ún. alternatív lehetőségeket is találunk a kínálatban: drive-in (autós mozi), kertmozi, rooftop cinema, ágymozi (Gósi – Magyar, 2019).

A virtuális térben történő filmnézés történhet lineáris (tv) és nem-lineáris szolgáltatók által. Ez utóbbiak közé tartozik a SVoD (Subscription Video on Demand), azaz előfizetéses, átalánydíjas lekérhető streaming videós szolgáltatás, amely mint egy videótéka működik az igényeink szerint. Jellemző példái, amelyek hazánkban is ismertek: Netflix, HBO Go (HBO Max), Amazon Prime Video, Apple tv+ (és hamarosan a Disney Plus is).

MÓDSZEREK

Témaspecifikus források tartalomelemzésével kerül bemutatásra a tárgykör elméleti háttere, amely megalapozza a folytatásaként később megjelenő, kérdőíves felmérésre alapozott tanulmányt is. A statisztikai adatok másodelemzése MS Excel szoftverrel, az adatsűrítés és szemléltetés pedig saját készítésű táblázatokkal történt.

A tanulmány célja az offline és virtuális filmnézés környezeti bemutatása a Covid19-járvány hatásait szemléltetve, valamint betekintés a streaming videó nézés rekreációs vonatkozásaiba.

Szerző / rovatvezető:
DR. MAGYAR MÁRTON
Egyetemi adjunktus
ELTE Egészségfejlesztési
és Sporttudományi Intézet
1117 Budapest,
Bogdánfy Ödön u. 10/B.
magyar.marton@ppk.elte.hu
Érdeklődési kör: animáció,
turizmus, zene, tánc, úszás
Fotó: Hámosi Zsófia

Év	Mozilátogatás (ezer)	Változás az előző évhez képest (VI%)
2014	10 336	---
2015	12 512	21,05%
2016	14 293	14,23%
2017	14 646	2,47%
2018	15 477	5,67%
2019	15 111	-2,36%
2020	4 271	-71,74%

Év	Egy mozi-előadásra jutó látogatások átlagos száma	Változás az előző évhez képest (VI%)
2014	23	---
2015	26	14,53%
2016	29	10,51%
2017	31	6,59%
2018	29	-5,17%
2019	30	2,51%
2020	17	-43,64%

Év	Mozielőadás (ezer)	Változás az előző évhez képest (VI%)
2014	447	---
2015	475	6,26%
2016	491	3,37%
2017	472	-3,87%
2018	526	11,44%
2019	501	-4,75%
2020	257	-48,70%

1. ábra: Mozisztatistika Magyarországon (2014–2020)

Figure 1. Hungarian movie statistics (2014–2020): attendance number, average attendance number on a show; number of cinema shows
 Forrás/Source: KSH (2021) alapján saját szerkesztés, 2021 / Own redaction, 2021 by KSH (2021)

EREDMÉNYEK „OFFLINE” MOZIK

A KSH (2021) statisztikáit áttekintve 2015-től dinamikus növekedés volt megfigyelhető a hazai mozilátogatások számában. A 2019. évi megtorpanást követően jelentős visszaesés tapasztalható hazánkban

is: a koronavírus-járvány hatására bezárt filmszínházak látogatósza-
 ma közel háromnegyedével visszaesett,
 valamint közel felére csökkent a be-
 mutatott filmek és az 1 előadásra
 jutó átlagos nézőszám is (1. ábra).

Az első hullám során a magyarországi mozik maximum 99 főt fogadhattak 2020. 03. 12-től (2020:41. Korm.rend.), majd 2020. 03. 17-től bezártak (2020:46. Korm.rend.). A veszélyhelyzet megszüntetését (2020:LVII. tv.) követő naptól, 2020. 06. 18-tól újra működhetnek pár hónapig. Az újbóli veszélyhelyzet kihirdetésétől, 2020. 11. 04–10. között minden 3. ülőhelyen helyet foglalva lehetett mozifilmet nézni (2020:479. Korm.rend.), az egymás mellett és a különböző sorokban ülők között is lehetőség szerint 1,5 méteres távolságot megtartva (2. ábra).

A 2. és 3. hullám okozta a legnagyobb veszteséget a rekreáció ezen területén. Több lépcsőben oldották fel a korlátozásokat hazánkban: védettségi igazolvánnyal rendelkező felnőtteknek és a felügyeletük alatt álló kiskorúaknak újra lehetett látogatni a mozikat a 4 milliomedik beoltott után (2021:194. Korm.rend.), azaz 2021. 05. 01-től; majd az 5 milliomedik után a 16-18 éves beoltott fiatalok felnőtt kísérő nélkül is mehettek moziba, színházba (2021:264. Korm.rend.), azaz 2021. 05. 24-től. Végül a kötelező beltéri maszkhasználatot is eltörölték az 5,5 millió beoltott elérésével (2021:365. Korm.rend.) és védettségi igazolvány sem szükséges a mozikban sem, 2021.07.03-tól.

Európában nem volt egységes helyzet. Volt, ahol nyitva voltak a mozik: Horvátország, illetve Bosznia és Hercegovina területén az intézkedéseket figyelembevéve; Csehország, Észtország (50%), Koszovó (vetítések 18.00-ig), Luxemburg, Montenegró (vetítések 21.00-ig), Portugália (7 település kivételével), Románia (70%-os kapacitás), Spanyolország (regionális korlátozásokkal), Svédország (max. 8 fő, június 1-től 50 fő), Svájc (max. 26 fő, vagy 50% június 26-tól).

Többségében május és június hónap során nyitlak újra a mozik 10 EU-országban (1. táblázat).

Franciaországban többlépcsős újranyitás történt: május 19. (35%, 21:00 kijárási tilalom); június 9. (65%, 23:00 kijárási tilalom); június 30-tól 100%-os kapacitással, kijárási tilalom nélkül (Cineuropa, 2021).

VIRTUÁLIS MOZI

Az ellehetetlenült fizikai mozilátogatás hatására a filmek és sorozatok iránti igények kielégítése az otthonokba költözött. Egy, a járvány első hulláma alatt készült rekreációs tevékenységeket vizsgáló ELTE-kutatás (N=381, nő=67%) rámutatott arra, hogy jelentősen felértékelődött a tv- és filmnézés: a korlátozások előtt a válaszadók 3,4%-a fordított több mint 3 órát ezekre a tevékenységekre, míg ugyanez az intenzitás a korlátozások alatt 9,4%-ra emelkedett. Magas a 2-3 órás időtöltés változása is: 8,9-ről 19,2%-ra (Gósi, 2020).

2. ábra: Maszkos, hiányos nézőtér és helyfoglalási rendszer a székesfehérvári Barátság moziban

Figure 2. Face-masked, uncrowded cinema auditorium and reservation system (in Barátság Cinema of Szekesfehervar, Hungary)
 Forrás/Source: <https://baratsagmozi.hu/2020/11/min-denkinék-megvan-a-maga-keresztje; www.facebook.com/baratsagmozi>

Újranyitás		Ország	Specialitás
hónapja	napja		
2021. április	1.	Bulgária	30%-os kapacitással
	9.	Litvánia	
	23.	Szlovénia	50%-os kapacitással, védettek, negatív Covid-teszt
	26.	Olaszország	a közepes kockázatú régiókban („sárga zónák”)
2021. május	6.	Dánia	max. 500 fő, védett, helykihagyás
	7.	Norvégia	max. 50 fő, június 15-től max. 200 fő
	17.	Szlovákia	korlátozásokkal
	21.	Görögország	szabadtéri mozik
	21.	Lengyelország	
2021. június	4.	Németország	Covid-tesztel
	5.	Hollandia	
	7.	Írország	
	9.	Belgium	max. 200 fővel
	10.	Csehország	Multiplex mozik

1. táblázat: Európai mozik 2021. évi újranyitása időrendi sorrendben

Table 1. Reopening of cinemas in 2021 in Europe

Forrás/Source: Cineuropa (2021) alapján saját szerkesztés, 2021 / Own redaction, 2021 by Cineuropa (2021)

A 18-32 éves korosztály körében, 2020 szeptemberében végzett Ipsos-kutatás ($N=1000$, nem, kor és településtípus szerint reprezentatív minta) pedig azt mutatta ki, hogy a napi többszöri televíziózás szokása inkább a gyermekes családok (41%) és az alacsonyabb költési hajlandósággal rendelkezők (45%) körében jellemző. A nemek között nem fedezhető fel szignifikáns különbség a tv-nézés gyakoriságában. Videós tartalmak megtekintéséhez az SVoD-előfizetés számottevő a budapesti (54%), felsőfokú végzettségű (45%), és a relatíve jobb anyagi helyzetben lévő (47%) személyek körében. Tv-ben filmet 26%, sorozatot 22% néz meg; míg streamelt vagy torrentről letöltött formában 53 és 57%-uk (MEME, 2020). Hasonlóan a tv-hez, a korábbi jelentős fogyasztási módok, mint a DVD és a Blue-Ray formátum is már évek óta marginalizálódott, mivel kevesebb hozamot eredményeznek, mint az előfizetéses streaming szolgáltatás (Squire, 2017 idézi Gaustad, 2019).

Az SVoD-szolgáltatók között úttörőnek, piacvezetőnek számít a Netflix, amely 1997-ben alapult az USA-ban mint DVD lemezeket értékesítő és kölcsönző cég. A 2000-es években online értékesítési és kölcsönzési kezdeményezéseket vezetett be, kategorizálva a nézői preferenciákat és szokásokat (Rolf, 2017 idézi Ormanlı, 2019). 2000-ben 300.000, 2 évvel később 600.000, 2005-ben pe-

dig már 4,2 millió előfizetője volt. 2020. IV. negyedévéától 204 millió előfizető nézte a műsorokat világszerte (36% USA és Kanada, illetve 32,84% Európa, Közel-Kelet és Afrika területéről). Hozzá képest az Amazon Prime 26%-kal, az HBO Max 81%-kal kevesebb előfizetővel rendelkezik. A Netflixet legnagyobb arányban a Z (70%), majd az Y (65%) és az X generáció (54%) veszi igénybe. Legkisebb, ám mégis jelentős arányban (39%) használják az 1946–1964 között született Baby boomerek (Iqbal, 2021). (3. ábra)

Széles körben elterjedt tehát az előfizetéses lekérhető streaming videós szolgáltatás az egyes életkori

kohorszokban. Mégis milyen (rekreációs) előnyök és hátrányok fedezhetők fel számukra ebben a tartalomfogyasztásban?

A Netflix egyik sikere, hogy hatalmas mennyiségű adatot gyűjtve a sokféle előfizetőtől (tartózkodási hely, megtekintett tartalom, előzetesen beállított érdeklődés, valamint a felhasználó által keresett adatok és a felhasználó filmnézési ideje), ezek alapján speciális algoritmusával által személyre szabott ajánlatokat nyújt (Maddodi – Krishna Prasad, 2020).

Az **otthoni film/videónézés előnyei** között említhető a reklámmentes, megállítható, újranezhető filmnézés lehetősége, a premierfilmek korábbi megtekintésének lehetősége (a tv-hez képest), valamint a sorozatok epizódjainak egyhuzamban történő megtekintése. Bár korábban volt olyan szolgáltató, amely az epizódokat 1 hét különbséggel sugározta. Az egyedi igények a műfajok tekintetében is könnyebben kielégíthetők. Fajlagosan olcsóbban tekinthető meg az SVoD-előfizetéssel egy-egy film. Az utazási idő megtakarításával, a szabadabb otthoni időbeosztással akár délelőtt, délután vagy este is megtekinthetők a filmek, akár több is. A szolgáltató képes „megjegyezni”, hol hagytuk abba a filmet, s legközelebb onnan folytathatjuk. Kényelmesebb környezetben tekinthetjük meg a filmet, mint

3. ábra: SVoD-szolgáltatók

Figure 3. SVoD providers

Forrás/Source: www.netflix.com; www.primevideo.com; www.preview.disneyplus.com/hu; https://hasznaltalma.hu/apple-hirek/2019/03/27/bemutatkozik-az-apple-tv-a-vilag-legkreativabb-tortenetmeseloinek-uj-otthona-rp; https://hu.ign.com/hbo-max/63553/news/kiderult-mikor-es-hogyan-startolhat-el-az-hbo-max-magyarorszagon

a mozisékek. Az vélhetően szintén többek számára a virtuális mozi javára billenti a mérleget, hogy nem áll fel előttünk senki a nézőtérén, így kitakarva egy részét az éppen játszó-dó jelenetnek.

Hátrányok is említhetők természetesen, a teljesség igénye nélkül: több esetben eredeti nyelven magyar felirattal tekinthetők meg a műsorok, amelyek néhány néző számára nehézséget okozhatnak; az árérzékenység tükrében a csomagválasztással és a regionális elérhetőség miatt korlátozott kínálatból válogathatunk. Egy idő után eltűnhetnek (*kedvenc*) filmjeink a tékából. A közösségi filmnézésből fakadó előnyök is eltűnhetnek, mint a közös kacagás. Bár ez is lehet zavaró tényező valaki számára az „offline” mozi-ban. Habár a megtekintett filmmel kapcsolatos érzések, tapasztalatok virtuális közösségek felületein, online írásbeli és szóbeli csevegésben is megvitathatók, ezek is más érzelmi outputot eredményezhetnek, mint élőben (*virtuális kifejezőképességünk eltérő lehet a verbális-tól*). Ezzel a módszerrel könnyebben kerülhet a néző digitális függőségbe, esetleg a társadalmi kapcsolatai terén is anomáliák következhetnek be. Akik a fizikai mozik monumentális hanghatásait kedvelik, házi-mozi-rendszer hiányában kevésbé tudják ezt az élményt otthonukban átélni.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az év közel 2/3-ában működni képes mozik a járványhelyzet miatt a korábbi nézőszám mintegy 30%-át tudták csak elérni. Ez a változás vezethetett oda, hogy a virtuális térben történő filmnézés óriási mértékű bővülést érhetett el, hazánkban is. Habár a bezártság érzete számos emberben negatív érzeteket keltett, a filmnézés egy új és bizonyos előnyöket is magába foglaló színtérrel gazdagodott. Az online mozi további térhódítása, helyállása csak később, a járvány végleges megszűnte után lesz megállapítható. Ám vélhetően ez is megtartja létjogosultságát a piacon, mint például a home-office vagy a távolléti oktatás.

IRODALOMJEGYZÉK

2020:41. (III.11.) Korm.rend. az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről. Magyar Közlöny. 2020/40. 1356–1358. o.

2020:46. (III.16.) Korm.rend. az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről (III.). Magyar Közlöny. 2020/45. 1444–1446. o.

2020:479. (XI.3.) Korm.rend. a veszélyhelyzet idején alkalmazandó további védelmi intézkedésekről. Magyar Közlöny. 2020/237. 7573–7576. o.

2020:LVII. tv. 2020. évi LVII. törvény a veszélyhelyzet megszüntetéséről. Magyar Közlöny. 2020/144. 3652–3652. o.

2021:194. (IV.26.) Korm.rend. a védelmi intézkedések lépcsőzetes feloldásának harmadik fokozatára tekintettel a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedéseket szabályozó kormányrendelet módosításáról. Magyar Közlöny. 2021/68. 2634–2634. o.

2021:264. (V.21.) Korm.rend. a védelmi intézkedések lépcsőzetes feloldásának ötödik fokozatára tekintettel a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedéseket szabályozó kormányrendelet módosításáról. Magyar Közlöny. 2021/94. 3787–3792. o.

2021:365. (VI.30.) a védelmi intézkedések lépcsőzetes feloldásának hatodik fokozatára tekintettel a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedéseket szabályozó kormányrendelet módosításáról. Magyar Közlöny. 2021/123. 5781–5784. o.

Andorka, R. (2006) Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest

Cineuropa (2021) The European film industry finds its way through the latter stages of the coronavirus pandemic. From: <https://cineuropa.org/en/news-detail/394354>

Fritz, P. (2019) A rekreáció fogalma, rendszertani felosztása. In: Fritz, P. (szerk.): Alapfogalmak és jelentései a rekreáció területén: Rekreáció mindenkinek III. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 29–41. o.

Gaustad, T. (2019) How streaming services make cinema more important. Nordic Journal of Media Studies. 1. 1. 67–84. DOI: 10.2478/njms-2019-0005

Gósi, Zs. – Magyar, M. (2019) Alternatív mozi élmények. Recreation. 9. 3. 30–32. o. DOI: 10.21486/recreation.2019.9.3.3

Gósi, Zs. (2020) Rekreáció a korlátozások alatt. In: Fokasz, N., Kiss, Zs., Vajda, J. (szerk.) Koronavírus idején. Replika Alapítvány, Budapest, 29–36. o.

Iqbal, M. (2021) Netflix Revenue and Usage Statistics (2021). From: <https://www.businessofapps.com/data/netflix-statistics>

Irimiás, A. (2015) Filmturizmus – A filmek és televíziós sorozatok turisztikai szerepének és hatásainak geográfiai vizsgálata. Akadémiai Kiadó, Budapest

KSH (2021) Mozik, filmek. From: http://www.ksh.hu/stadat_files/ksp/hu/ksp0016.html

Maddodi, S., Krishna Prasad, K. (2020) Netflix Bigdata Analytics – The Emergence of Data Driven Recommendation. International Journal of Case Studies in Business, IT, and Education. 3. (2). 42–51. DOI: org/10.5281/zenodo.3510316

MEME / Magyar Elektronikus Műsorszolgáltatók Egyesülete (2020) Az életkor előrehaladtával változó médiafogyasztási szokások vizsgálata. 2. szakasz (Primer kutatás). Kutatási jelentés a MEME részére. 2020. október 26. From: https://www.memeinfo.hu/system/files/researches/attachments/ipsos_-_meme_kohorsz_kutatas_ii_2020_hun_final.pptx

Ormanlı, O. (2019) Online Film Platforms and the Future of the Cinema. In: Yengin, D., Algül, A. (Eds.) CTC 2019 (Communication and Technology Congress 17th April 2019) Papers. Bologna, Italy: Editografica s.r.l., 229–236. DOI: 10.7456/ctc_2019_19

Patakine Bősze, J. (2020) Az alternatívák keresése a rekreációban, avagy az életminőség feltételcsoportjai a 21. században. In: Gósi, Zs.; Bárdos, Gy.; Magyar, M. (szerk.) Sokszínű rekreáció II.: Egészségmegőrzés – Életkorok – Képzés. Akadémiai Kiadó, Budapest, 41–60. o.